

הכותב לאשתו פרק תשיעי כתובות פד.

פד.

עין משפט נר מצוה

(א) צ"מ גא. מכות ג. (ב) [בכורות ג:] א. ויבמות לו: ו"ט, (ד) בכורות ג: (ה) [קדושין יז. ו"ט]. (ו) צ"ב ק: בכורות ג: (ז) [לקמן לו: גיטין לה. מע:] (ח) [פירות דביון דידעי אמתא דמידחו בעל חוב וירושין לאחר מיתה ממנה מהא משרתא לבעלה בעל חמה ממזים ומתוך כך תמלא חן לפני ויהיה שלום בית לזניה. ערוך ערך חן צ' וד"פ מנא ל:] (ט) [לקמן פז.], (י) [שמות כ"ב המו"ט ספ"ח דבכורות], (יא) [ועי' מוס' גיטין מט: ד"ה משאן].

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה יש לו עליו אונאה דממנה:

מוסר רש"י

המוכר קברו. מערות היו עשין להן במיטין לקבור שם מתי משפחה (דשב"ס ב"ב פ. ממונדי. שטעין מעמדות שבעה למת (בכורות ב): א: (דשב"ס ב"ב פ. ממונדי. לית הקברות בשום מן הקבר (דשב"ס ב"ב פ. וקוברין אותו בעל כרחו. על לוקח (בכורות ש) ומקנת חמשים היא (ב"ב פ. ש). משום פגם משפחה. נגזף הוא להס שפין לקבועים מקום קבורה נלקח אחרו דבין לשקול דמי וליהדי. הכי אמרין כדאי צבירות בעליו פ' יש צבור לנחלה (שם) משום חניא. שהיא (שם) האמזים צעני השנים לנשא להס (גיטין לה. ובני"ז לקמן פ. צ).

תוספות ר"ד

ועשה פירות ה"ה פ"פ: כתב רבינו האי ד"ל דה"ל כר"י. ואינו נ"ל כ"ז שלא אימפקא ה"ל בהדיא לא שבקי כללא דחידו רובים ה"ל רבבים ואצ"י דבעל הגמ' [מבעיא] אליבא דרבי חייא רבא דאמוראי' לחקור דבריו התנאים לעמוד על סוף דעתם ומה"ל לא שבקיין לכללא ולמפסק ה"ל כותיה: רשב"אי אם מתה ירישה וכו'. פ"י קסבר שרבי"ג ירושת הבעל דאורייתא כדנפקא ב"ן פ"י מוריש קיים. אמר רב ה"ל כרשב"ג דמתה ירישה ולא מטעמיה דאילו רשבי"ג סבר ירושת הבעל דאורייתא ותנאו בטל ורב שטר ירושת הבעל דרבנן ותנאו בטל דחכמים עשו חזון לדבריהם [ותו] משל תורה. ואין הלכה כרשב"ג דאמר המתה הבעל עמ"ש בתורה תנאו בטל. דק"ל הלכה כר"י דאמר דבר שבממון תנאו קיים. ולא כרב דאמר דברבנן תנאו בטל דהא אמר רב כהנא תחלה הבאה לאדם מ"מ מתנה עליה שלא יירשנה. עיי' בס"ה: **מתנ'** מי שמת

על מנע שאין לך עלי דין אונאה. אמכור לך חפץ זה: יש לו עליו (ב). **דמתנה על של תורה הוא אל תונו וייקרא סה).** ורז סבר אס מחס לא יירשנה. דקסבר ירושת הבעל דרבנן ולא עשו חזון לדבריהן כשל תורה: הא דרבנן. כגון זה שהתנה שלא יאכל פירות: ורז סבר. אפי' תנאי הפירות נמי בטל דחכמים עשו חזון לדבריהם כשל תורה וכ"ש הירושה שהיא של תורה: **האי טעמיה וכהילכתיה הוא.** סבירא ליה לרז כטעמיה דרבנן שמעון דמתנה על של תורה תנאו בטל וכהילכתיה דאס מתה יירשנה: **יחזיר לזני משפחה.** ציובל: וינכה להס מן הדמים. קס"ד יחזיר להס דמים קלים: אמאי יחזיר. ירושה אינה חוזרת ציובל כדאמר' בצכורות (ד' ע"ג): **משום פגם משפחה.** נגזף הוא להס שהיו אחרים נקבצים עממה והס יקברו בצכורת אחרים: **דמי קבר אשפו.** שחייב הוא בצכורת: **כדתניא.** לוקח בית הקצרות מחזירו על כרחו: וקוצרים אוסו צעל כרחו. של לוקח: אלא לא גרסי: **מתנאי' ינתנו לכושל שבהן.** בגמרא מפרש מאי ניהו. ואף על גב דלא חזו צעדי מטלטלי דיתמי לא לבעל חוב ולא לכתובה הכא דלאו כרשותיהו מנחי סבירא לרבי טרפון דמוציאין מיד הלוה או מיד מי שהפקדון אצלו ונותנין לבעל חוב ולכתובה שנתמיידי צהן המת ממזים: **ינתנו לירשנים.** ולא מהניא תפיסה: **שעון לריבין צענה.** דתנן בפירקין (ש) הכא ליפרע מנכסי יתומים לא יפרע אלא בשענה וכל זמן שלא נשבעו אין להס רשות בהס ואין אנו יודעין אס יש להס עליו כלום הלכך משמת המת זכו צהן הירשין וצרשותן הן: **כל הקודם צהן זכה.** קדמו יורשין זכו ואין מוציאין מידס דמטלטלי דיתמי לא משמעדי לז"ח ולכתובה קדם אחד מכן האשה או תמלוה זכה הוא דר' טרפון אית ליה תפיסה דלאחר מיתה מנהיגא: **וכפה אשה יתר על כסופה.** אס קדמה ותפסה יש יותר מן הכסופה או קדם צעל חוב ותפס יש צהן יותר על חובו: **המוסר ינתנו לכושל שבהן.** זה צעל השטר שידו על התמנה וחס יצואו ליד היתומים שזכ לא יוצא מהס לא אשה ולא צעל חוב: **גב' להולאה יתנה.** ואינה קיימת צעין דמחכרא גזבינא ומש"ה אמר רבי טרפון דלא מנחי צרשותא דיתמי: **אכל פקדון דאיסיה צענייה אימא כו'. דכל היכא דאיתיה צרשותא דיתמי איתיה: לכושל שבראייה.** למי ששטר מאוחר שלא יוכל לטרופ לקוחות הקודמים לו: **לכסופה אשה.** היא קרויה כושל וצקש היכן יש לו אחר נכסי המת ולצקש היכן יש לו קרקע: **משום חניא.** שימאלו האנשים חן צעני הנשים והיו נשאות להן שלא תלחנה להפקדן כתובתן: והוא **כשר.** והדבר כשר והגון לעשות כן: **והוא נמי דירשין הו.** כיון דטעמא דר' עקיבא משום דלא נשבעו הוא כי תפיס נמי אמאי זכו הכי זכו צהן יורשים משעת מיתה ונכסי דיתמי קא תפסי: **ואידי דאמר ר' טרפון מוסר.**

וסבר רב תנאו קיים והא איתמר בו'. ואע"ג דצפרק הזהב (צ"מ ד' נא: ועס) מוקי רז נפשיה אפי' כר' יהודה דאמר דצבר שצממון תנאו קיים דעד כאן לא קאמר ר' יהודה התם אלא דידעה וקמחלה הכא מי ידע דמחיל הכא ליכא לשנויי הכי דה"נ לא ידע דמחיל שהרי אינו צבור לו שהיא תמות בחייו שמה הוא ימות בחייה לכן פריך פסיר: **ורב סבר דאפי' בדרבנן תנאו בטל. פירש צקונטרס דהיינו צפירות וקשה לר"י דא"כ רז דלא כמד דהא צמתנימין אפילו לר' יהודה מהני תנאה צפירות והיינו משום דלא שכיח כדאמר' צריש פרק אע"פ (לעיל ד' טו): ונראה לפרש דרבנן היינו בעלמא בשום דבר דהוי מדרבנן: **משום פגם משפחה אישקול דמי ואיהדר.** תימה לרשב"א דא"כ מאי אירא ציובל אפי' צלא יוצל נמי דע"כ ציובל איירי דאי צלא יוצל קאמר דמחזיר א"כ אמאי אישטרין ליה לרז לנימיר דסבירא ליה לירשת הבעל דאורייתא הו"ל לנימיר דרבנן ועוד דאיוצל מיתנייא ונריך לומר דליכא פגם משפחה עד היוצל שאו כל הירושות חוזרות וזו אינה חוזרת וינכר שהס קצורים צעל אחרים: **לכתובות אשה.** תימה דהא מן צכורות צפרק יש צבור (ג. ע. ועס) דאין אשה נוטלת צראי ומלוה משצי ליה רבנן ראי צפרק יש נוטלין (צ"ב ד' קסה: ועס) ונריך לחלק דדוקא גצי צבור חשיבה מלוה ראי ולא לכתובה אשה: **לכתובות אשה משום חניא.** פירש ר"ח שימאלו הנשים חן צעני האנשים ויהיה להן קופליס יותר וכן משמע צערון וצירושלמי וכן משמע לקמן צ"י אלמנה (ד' טו: ועס) דפריך למ"ד משום חניא יורשים מאי חן איכא ושמי שירשמה צתה או אחותה פ"י שאף היא לריכה שיקפלו עליה צני ארס ולפי' הקונטרס נמי יש לפרש דכיון שראות צתה ואחותה שכן צקל צאה להס כמזבה ונשאות יותר צרעון לאנשים ואל תממה דהכא יפה כח האשה מנח צעל חוב משום חניא ולענין וצורות מן צהניקין (גיטין מט: ועס) דצעל חוב צבינונית וכמזבה אשה צבינונית וגירעו כמה מנח צע"ח משום דיותר מנח שהאיש רואה לישא אשה רואה לנשא ולא חשו משום חניא לעשות דינה צבינונית כצעל חוב דאין לדמות תקנת חממים זו לזו כענין שמיניו משקי צי מטבחיא דכן שהקילו שלא להצרות טומאה יומר כדאמרין צפסחים (ד' טו: ועס) ולרזי**

ח א מיי פ"ח מהלכות מכירה הלכה ג סגמ לאון קע טוש"ע ח"מ סי' רכז סעיף כא:
ב ב מיי פ"ח מהלכות מכירה הלכה ח סגמ עשין פז טוש"ע י"ד סי' שקו סעיף א וטוש"ע ח"מ סי' ר"ח סעיף ז:
ג ג (מיי) פ"ח מהל' (מלוה) סגמ עשין ד' טוש"ע אה"ע סימן קכ סעיף ג וטוש"ע ח"מ סי' קו סעיף א:
ד ד (מיי) פ"ח מהלכות מכירה הלכה י ופ"ח א מהלכות מלוה הלכה ח) סגמ עשין מט וע' טוש"ע אה"ע סי' קכ סעיף ג ג וטוש"ע ח"מ סימן קד סעיף ג א:

תוספות ר"ד (המשך)

והניח אשה וכו' וירושין והיתה לו מלוה או פקדון ביד אחרים ר"ט אומר יתן לכושל שבהן ר"ע אומר אין מרחמין בידן אלא יתנו לירשנים שכולן צריכין שבועה ואין הירושין צריכין שבועה הניח פירות תלושין מן הקרקע כל הקודם בהן זכה בהן וזכה אשה יותר על כתובתה וכו' ויתר על חובו המותר ר"ט אומר יתן לכושל שבהן ר"ע אומר אין מרחמים בידן אלא יתנו לירושין שכולן צריכין שבועה ואין הירושין צריכין שבועה. פ"י מטלטלי דיתמי לא משתבעי לכתובה ולב"ח ואילו היה ביד היתומים לא היו גובים מהן אלא עכשיו בעבור שאינן ברשותן ואלא ביד אחרים (פ"י) כדקתני והיה מלוה או פקדון ביד אחרים ר"ט אומר שמוציאין אותן מיד אחרים ויתנו לכושל שבהן. פ"י לשפל שכולן אלא ה"ה בחוקת הירושין כב"י שחן שכולן צריכין שבועה ואח"כ גובין ועד שלא נשבעו אין להן כח לגבות אבל הירושין וכו' מיד בנכסיהם ואין דבר מעכבן הלכך כל היכא דאיתנהו ברשותיהו קיימו וכאילו היה תחת ידן (כמו) שאין כח בהן להוציא מידן. ואם הניח פירות תלושין קסבר ר"ט כ"ז שלא נכנסו ליד הירושין כל הקודם זכה ואם זכה האשה או הב"ח יותר על דינה יתן לכושל שבהן ר"ע אומר יתנו לירושין: מאי לכושל שבהן ריב"ח אומר כושל שבראי. פ"י המאוחר לגבות ולטרופ מן הלקוחות זהו בע"ח ר"י אמר כתובת אשה משום חניא והיא הכושל שאין דרכה לחזור אחר הלקוחות: ומקשה ור"ע מאי ארי' מותר כלוה נמי דירושין הו"ל כיון דאמר ר"ע נכסי בחוקת יורשין קיימי כל מה שתפשו שלא כדון תפשו דכל היכי דקיימו הוה דירושין ואמאי לא פליג אלא במותר בלחוד. ומיהו אה"נ ואידי דאמר ר"ט מותר אמר איהו נמי מותר פ"ח כמה שאמר ר"ט ענה ר"ע אבל לדידה לא שני ליה בין מותר לכל

ור"ע